

meerwaarde bedrijventerreinen

een onderzoek naar landschappelijke inpassing van monofunctionele bedrijventerreinen in een kleinschalig landschap

---

Auteurs: Yolanda Smulders - Miriam Stoop - Léon Weeterings

Inhoud presentatie

Probleemstelling

Onderzoeksvraag & Hypothese

Onderzoeksmethode

Selectiecriteria

Analyse, aanpak

Resultaten

Conclusies & Aanbevelingen

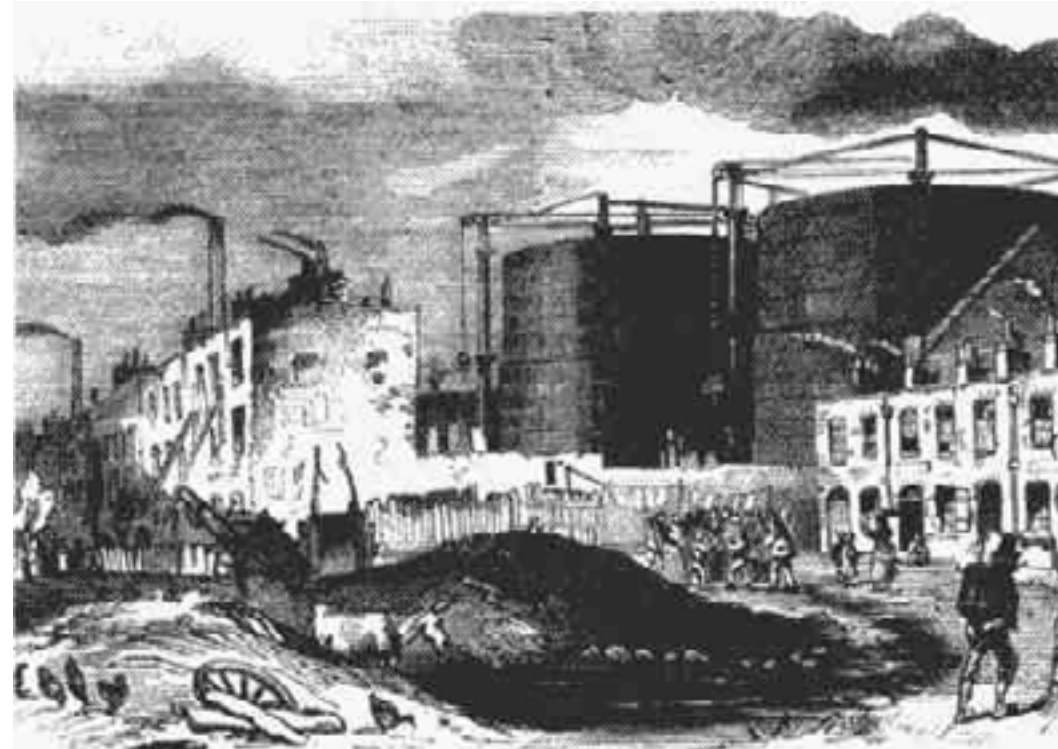
Probleemstelling

Historische ontwikkeling
Recente ontwikkeling

Gevolg:
bedrijventerreinen los van context
- functiescheiding
- schaalvergroting

Kansen:
Schakel van stad naar landschap

Onderzoeksvraag

Doel = inzicht in

- ruimtelijke
- functionele opbouw
- in relatie tot het landschap
- inrichtingsprincipes

Hoofdvraag

Welke inrichtingsprincipes passen bij monofunctionele bedrijventerreinen in combinatie met een kleinschalig landschap?

Subvragen

- Wat is inpassing en op welke planniveaus doen die zich voor?
- Wat zijn de ruimtelijke kenmerken van een kleinschalig landschap?
- Wat zijn de kenmerken van monofunctionele bedrijventerreinen?
- Welke landschapselementen zijn er op bedrijventerreinen en welke dragen bij aan inpassing?
- Welke integratie van functies is mogelijk of nastrevenswaardig bij het ontwerp van het inrichtingsplan?

Hypothese

Wij veronderstellen dat landschappelijke elementen op een bedrijventerrein een bepaalde omvang en structuur moeten hebben. Als deze elementen te gering en te incidenteel zijn, vormt het bedrijventerrein een gebiedsvreemd object in het landschap.

Ecologische en recreatieve onderdelen en voorzieningen maken onderdeel uit van de inpassing en overgangen van stad naar landschap.

Onderzoeksmethode

Kevin Lynch

1960 - The Image of the City

belang mentale processen voor stedenbouwkundige vormgeving

Route

Een route is een vooraf gedefinieerde routing van A naar B die men te voet, per fiets of per (vracht)auto aflegt waarbij de route onderdeel uitmaakt van het landschap of een landelijk karakter heeft.

Rand

Een overgangszone tussen twee gebieden waarbij het landschap een rol speelt.

Gebied

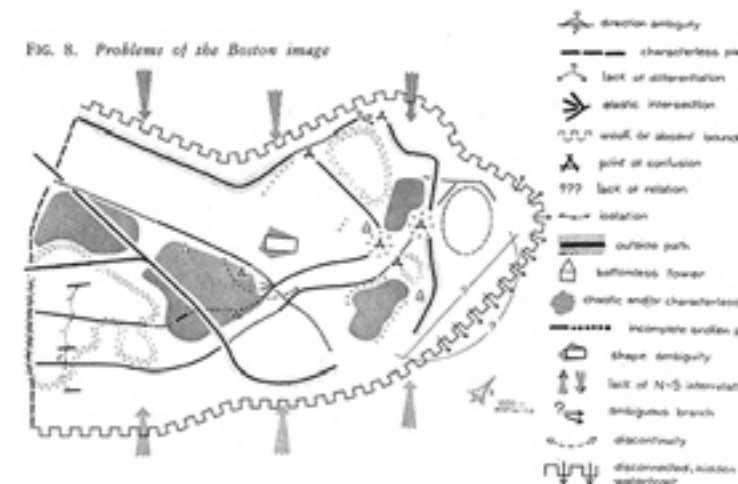
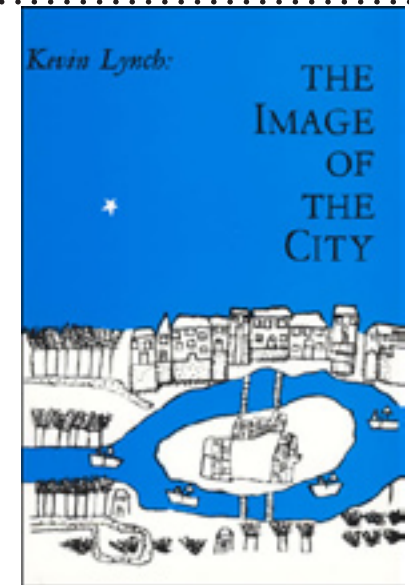
Een gebied is een ruimte die in theorie of in werkelijkheid is begrensd, maar daarnaast ook een bepaalde landschappelijke referentie kent.

Knooppunt

Een knooppunt is een locatie waar het bedrijventerrein en het landschap elkaar ontmoeten en/of kruisen.

Herkenningsteken

Een referentie- of oriëntatiepunt in relatie met het landschap.

routes

randen

gebieden

knooppunten

herkenningstekens

Onderzoeksmethode

Rationele toetsing mental map door vragenmatrix

	Route	Rand	Gebied	Knooppunt	Herkenningsteken
Ruimtelijke structuur	- Is er een afwisselend beeld op de route? (hoogteverschil, gebogen tracé, begeleiding beplanting, water) - Vormt de route een regelmatig patroon? - Is er een duidelijk begin- en eindpunt? - Is er een duidelijke hoofdrichting?	- Draagt de rand bij aan de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Is er een duidelijke tegenstelling t.o.v. omgeving? (massa-ruimte, richtingsverandering) - Is er continuïteit in de vorm van de rand? - Is de rand groot genoeg om tegenwicht te bieden aan de massa van het bedrijventerrein?	- Draagt het gebied bij aan de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Vormt het gebied een duidelijk contrast in massa of juist ruimte t.o.v. de omgeving? - Heeft het gebied een duidelijke afbakening/begrenzing - Is het gebied groot genoeg om tegenwicht te bieden aan de massa van het bedrijventerrein?	- Is er een markant verschil t.o.v. de omgeving? - Onderscheidt de vorm van het knooppunt zich t.o.v. de structuur van het bedrijventerrein? - Is er een ruimtelijke hiërarchie aanwezig op het knooppunt? - Bevat het knooppunt een ruimtelijk object dat als focus fungeert?	- Heeft het herkenningsteken betekenis voor meerdere schaalniveaus? - Heeft het herkenningsteken een duidelijke verticale begeleiding - Heeft het herkenningsteken een duidelijke horizontale begeleiding? - Is het herkenningsteken zichtbaar voor oriëntatie op het terrein?
Accent	- Is de route herkenbaar aanwezig op het bedrijventerrein? - Heeft de route een regionaal recreatieve betekenis? - Heeft de route een narratieve functie? (verhaal achter de route, historie, ecologie) - Speelt de positie van de route een rol bij de hoofdstructuur van het bedrijventerrein?	- Is de rand herkenbaar aanwezig op het bedrijventerrein? - Heeft de rand een narratieve functie? (verhaal achter de rand, historie, ecologie) - Speelt de positie van de rand een rol bij de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Heeft de rand een regionaal recreatieve betekenis?	- Is het gebied herkenbaar aanwezig op het bedrijventerrein? - Heeft het gebied een narratieve functie? (verhaal achter het gebied, historie, ecologie) - Speelt de positie van het gebied een rol bij de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Zorgt het gebied voor een richtingsverandering?	- Is het knooppunt herkenbaar aanwezig op het bedrijventerrein? - Heeft het knooppunt een narratieve functie? (verhaal achter het knooppunt, historie, ecologie) - Speelt de positie van het knooppunt een rol bij de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Heeft het knooppunt een functie in een regionaal recreatief netwerk?	- Is het herkenningsteken herkenbaar aanwezig op het bedrijventerrein? - Heeft het herkenningsteken een narratieve functie? (verhaal achter het herkenningsteken, historie, ecologie) - Speelt de positie van het herkenningsteken een rol bij de hoofdstructuur van het bedrijventerrein? - Heeft het herkenningsteken een regionale functie?
Functioneel	- Is het een doorgaande route? - Is de route onderdeel van een netwerk op het bedrijventerrein? - Is de route kenbaar gemaakt d.m.v. bebording? - Ligt de route gescheiden van de infrastructuur voor snelverkeer?	- De rand heeft geen camouflerende functie? - Heeft de rand een ecologische functie? - Is de rand ingezet voor waterberging? - Is de rand toegankelijk voor langzaam verkeer?	- Is er een karakteristiek gebruik toe te kennen aan het gebied? - Is er meer dan één functie toe te kennen? - Is het gebied toegankelijk? - Gaat er een (recreatieve) route door het gebied, met een in- en een uitgang?	- Is het knooppunt onderdeel van een doorgaande route? - Zijn er meerdere functies te onderscheiden op het knooppunt? - Wordt het knooppunt door verschillende doelgroepen gebruikt? - Is er een functionele hiërarchie in de richtingen van het knooppunt?	- Staat het herkenningsteken langs een doorgaande route? - Heeft het herkenningsteken nog een duidelijke functie? - Heeft het herkenningsteken betekenis voor meerdere doelgroepen? - Is het herkenningsteken onderdeel van een rand, knooppunt of gebied?
Materiaal	- Heeft de route een eigen karakter? - Is er sprake van continuïteit die de herkenning bevordert? - Is er variatie in de aankleding van de route? - Versterkt de materiaalkeuze een ecologisch karakter van de route?	- Heeft de rand een eigen karakter? - Is er sprake van continuïteit die de herkenning bevordert? - Is er contrast in het gebruik van materiaal? (stenig – groen, kleuren) - Versterkt de materiaalkeuze een ecologisch karakter van de rand?	- Heeft het gebied een eigen karakter? - Is er contrast in het gebruik van materiaal? (stenig – groen, kleuren) - Is er een afwisselend beeld in het gebied waar te nemen? - Versterkt de materiaalkeuze een ecologisch karakter van het gebied?	- Heeft het knooppunt een eigen karakter? - Is er contrast in het gebruik van materiaal? (stenig – groen, kleuren) - Ondersteunt de inrichting van het knooppunt de verduidelijking ervan? - Versterkt de materiaalkeuze een ecologisch karakter van het knooppunt?	- Heeft het herkenningsteken een eigen karakter? - Is er contrast in het gebruik van materiaal t.o.v. de omgeving? (stenig – groen, kleuren) - Werket het herkenningsteken op elk moment? (dag/nacht, seizoenen) - Versterkt de materiaalkeuze van het herkenningsteken de relatie met het landschap?

Onderzoeksmethode

De Omsloten Tuin

Rob Aben en Saskia de Wit

Waardering voor inpassing

Contextuele inpassing op een concrete wijze vertaald.

Contextuele inpassing op een abstracte wijze vertaald.

Conceptuele aanpak.

Positieve waardering. Zowel ruimtelijk als functioneel bieden de landschappelijke elementen een nieuwe en/of extra dimensie.

Gemiddelde waardering. De landschappelijke elementen hebben slechts een functionele toevoeging.

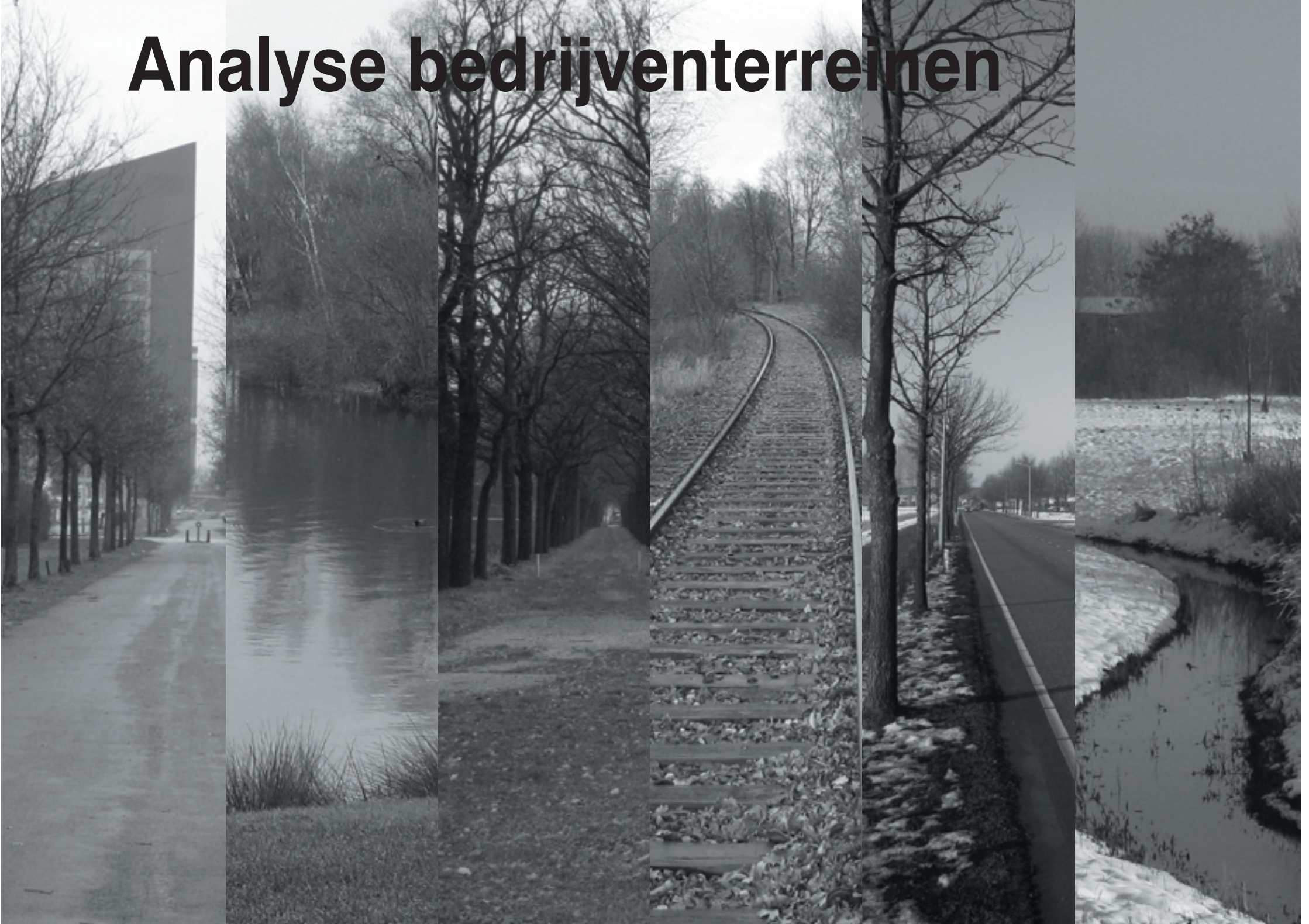

Negatieve waardering. Er is zowel ruimtelijk als functioneel onvoldoende toegevoegd.

Analyse bedrijventerreinen

Selectiecriteria

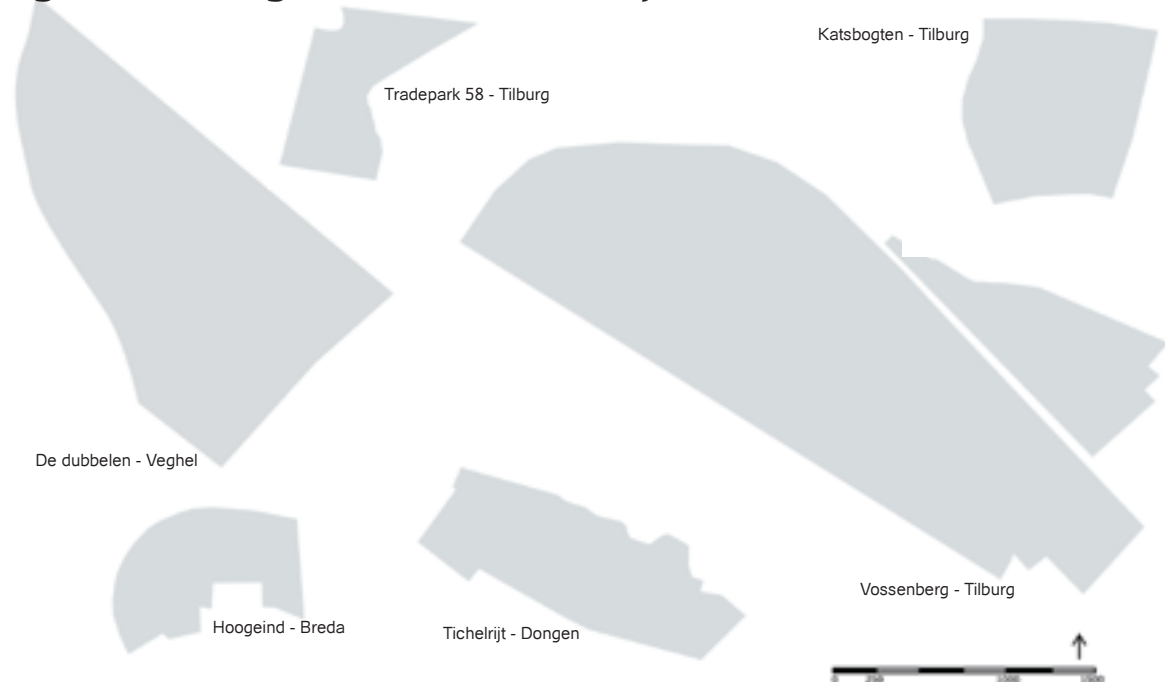
Monofunctionele bedrijventerreinen
Kleinschalig zandlandschap

(geen functiemenging)
(kleine landschapselementen, oude en
nieuwe ontginningen)

Zes bedrijventerreinen

1. De Dubbelen te Veghel
2. Vossenberg te Tilburg
3. Tichelrijt te Dongen
4. Katsbogten te Tilburg
5. Tradepark 58 te Tilburg
6. Hoogeind te Breda

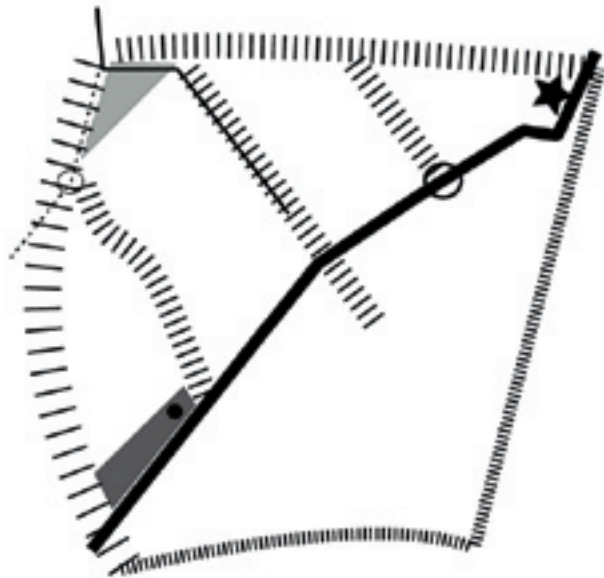
(groot - revitalisering)
(groot - oude en nieuwe fase)
(middelgroot - revitalisering)
(middelgroot - laag kwaliteitsniveau)
(middelgroot - hoog kwaliteitsniveau)
(middelgroot - hoog kwaliteitsniveau)

Analyse aanpak

Mental map

routes

- zeer belangrijk
- belangrijk
- ..... minder belangrijk

randen/zomen

- ||||||| zeer belangrijk
- ||||||| belangrijk
- ||||||| minder belangrijk

gebieden

- zeer belangrijk
- belangrijk
- minder belangrijk

knooppunten

- zeer belangrijk
- belangrijk
- minder belangrijk

herkenningstekens

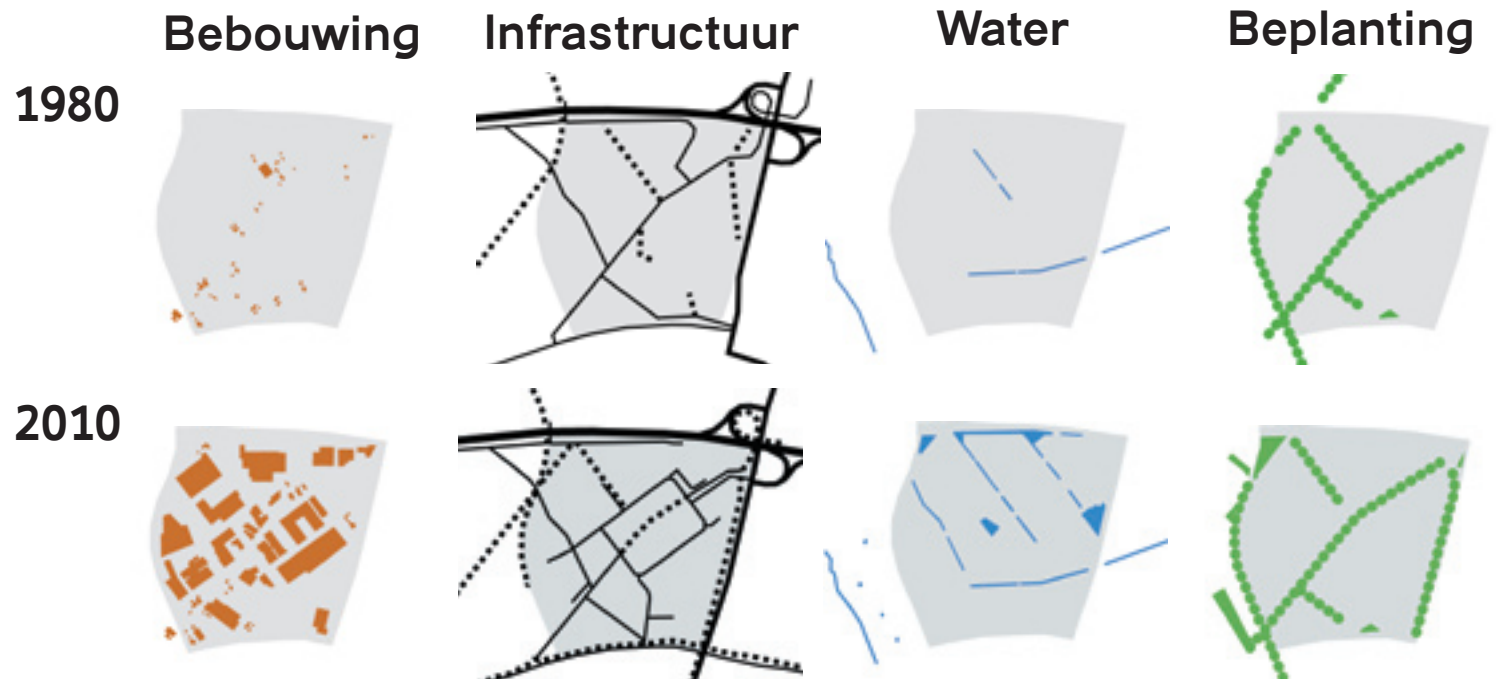
- ★ zeer belangrijk
- ▲ belangrijk
- minder belangrijk

Analyse aanpak

Structuurkaart 1980

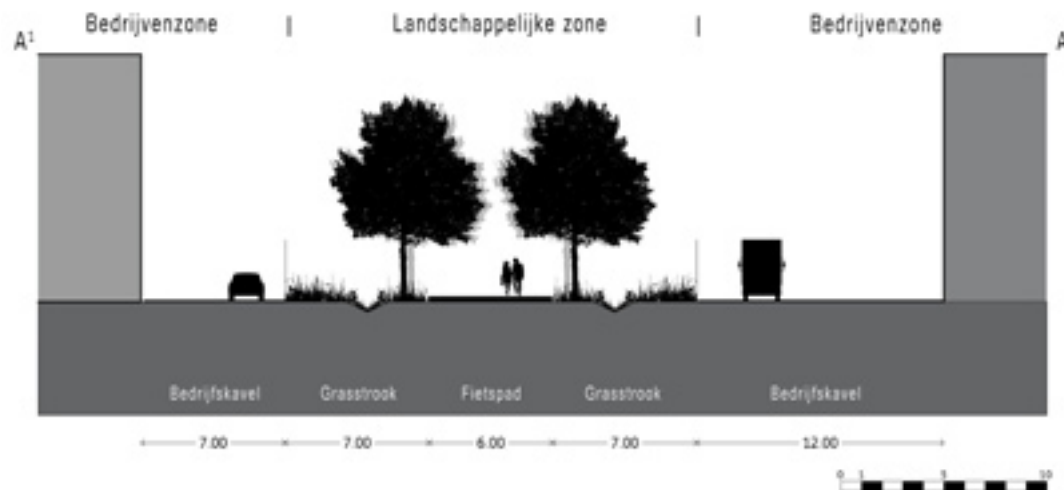
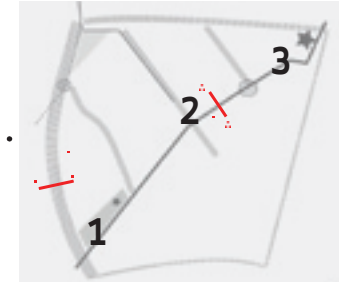
Structuurkaart 2010

Analyse aanpak

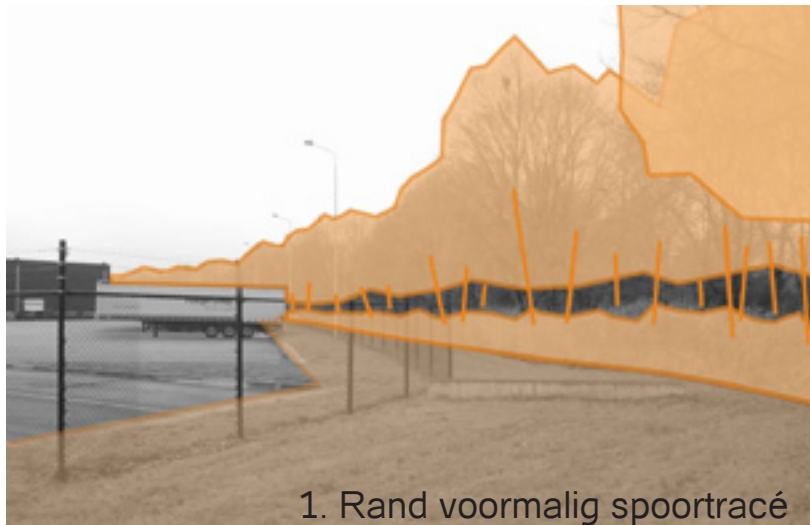
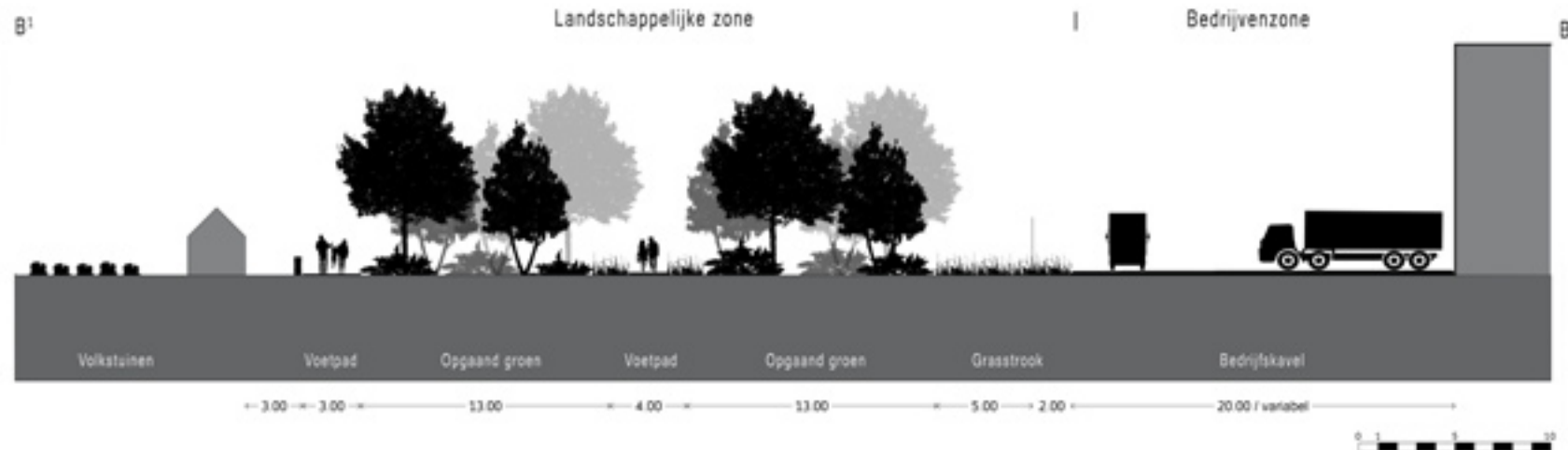
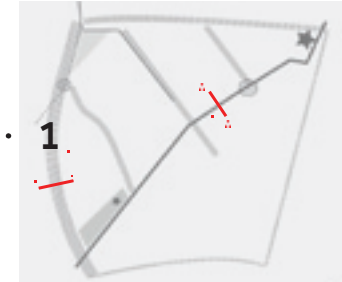
Aandachtspunten Aspecten mental map	Rationele score					Intuïtieve score
	Ruimtelijke structuur	Accent	Functioneel	Materiaal	Totaal score	Mental map
Route						
Fietsroute Riel-Tilburg (afb. 9 Profiel A)	++	++	++	+	Zeer belangrijk	Zeer belangrijk
Fietsroute Woonwijk-Katsbogten	++	-	+/-	++	Belangrijk	Belangrijk
Fietsroute Tilburg-Baarle Nassau	++	+/-	+	++	Zeer belangrijk	Minder belangrijk
Rand						
Voormalig spoorwegtracé (afb. 13 Profiel B)	++	++	+/-	++	Zeer belangrijk	Zeer belangrijk
Brede watergreppels (afb. 14)	++	+/-	+/-	+/-	Belangrijk	Belangrijk
Snelweg A58	+/-	-	+/-	+/-	Minder belangrijk	Belangrijk
Regionale wegen	+/-	-	+/-		Minder belangrijk	Minder belangrijk
Gebied						
Groene enclave (afb. 10)	++	+	++	++	Zeer belangrijk	Zeer belangrijk
Waterbuffervijver/bosje	+/-	-	+	+/-	Belangrijk	Minder belangrijk
Knooppunt						
Entree (afb. 11)	+	+	++	+/-	Zeer belangrijk	Zeer belangrijk
Bels Lijntje – oude weg	+	+/-	++	+/-	Belangrijk	Belangrijk
Herkenningsteken						
Hoogbouw kantoortoren	+	++	++	+	Zeer belangrijk	Zeer belangrijk
Speeltuin	+/-	+/-	++	+	Belangrijk	Belangrijk

Analyse aanpak

Analyse aanpak

1. Rand voormalig spoortracé

Concrete toepassing landschappelijke inpassing bedrijventerrein.

Structuur en opzet van bedrijventerrein heeft directe relatie met het omringende landschap.

Groenelementen op bedrijventerrein zijn relictten uit agrarisch verleden.

Waardering met een onvoldoende.

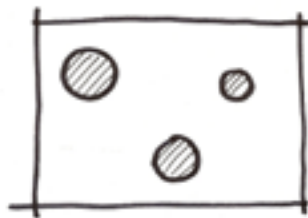
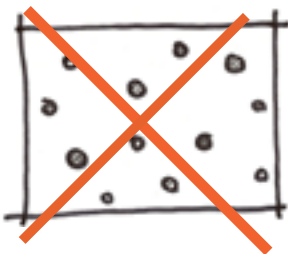
Zowel ruimtelijk als functioneel onvoldoende toegevoegd.

De landschappelijke elementen op bedrijventerrein zijn grotendeels hetzelfde als voor komst van bedrijven en er zijn weinig nieuwe inrichtingselementen of functies.

Analyse aanpak

	Inpassing	Waardering	
Katsbogten			‘contextuele concrete inpassing’ oudere bedrijventerreinen
Tradepark 58			in de meeste gevallen is er geen extra ruimtelijk of functioneel element aan toegevoegd waardoor we ze nauwelijks of niet beleven
Vossenberg			een + beoordeling
De Dubbelen			nieuwe of gerevitaliseerde bedrijventerreinen
Tichelrijt			Er zijn waardevolle ruimtelijke en functionele elementen toegevoegd.
Hoogeind			

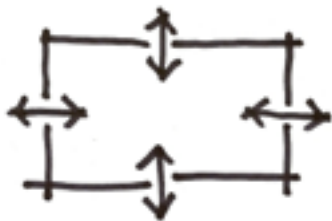
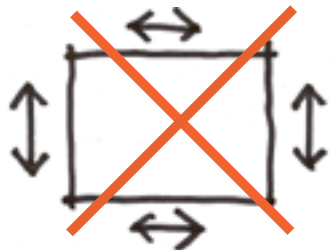
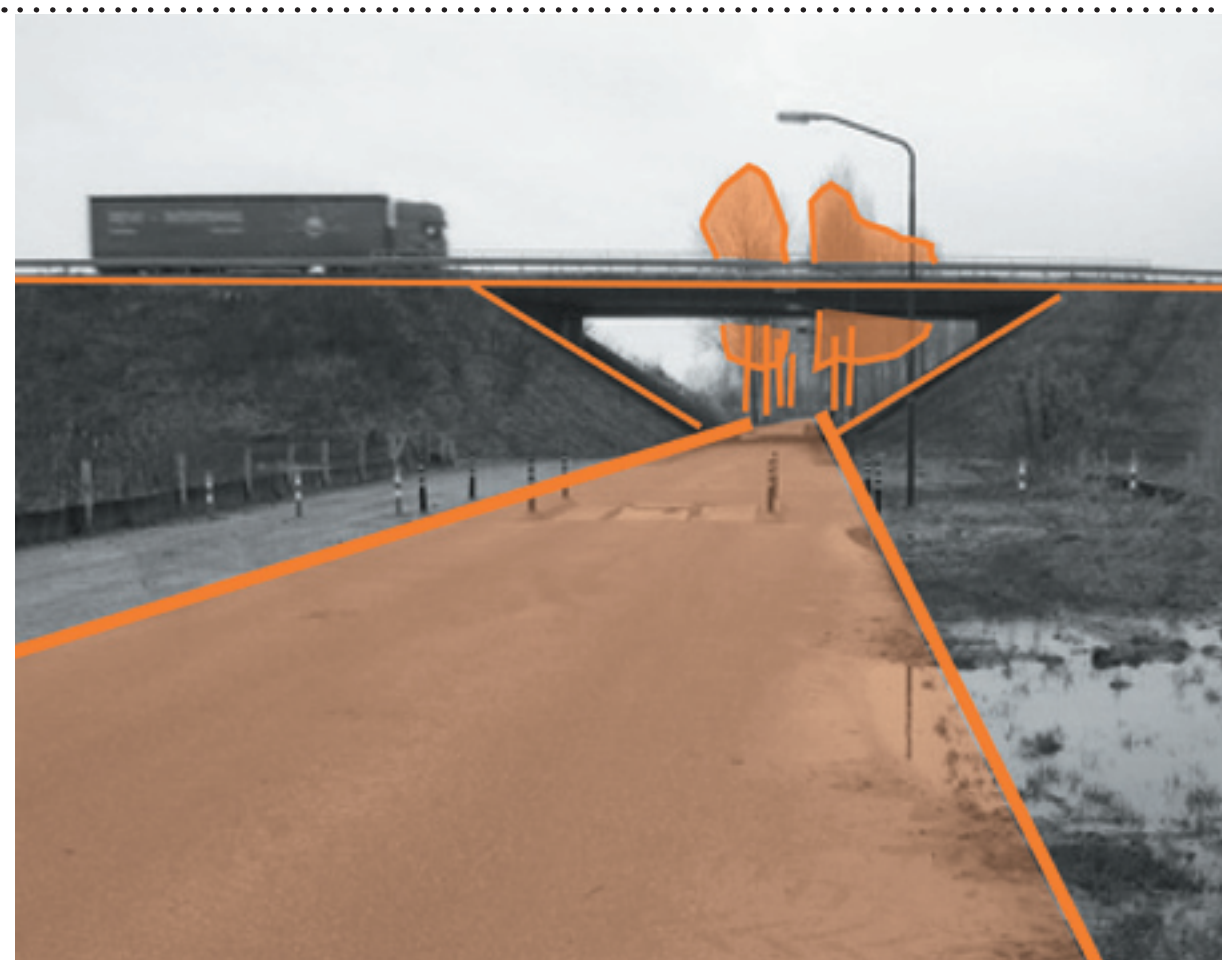
Conclusies en aanbevelingen

Zorg voor grote eenheden in plaats van versnippering

Conclusies en aanbevelingen

Zorg voor relaties en verbindingen
tussen stad en landschap

Conclusies en aanbevelingen

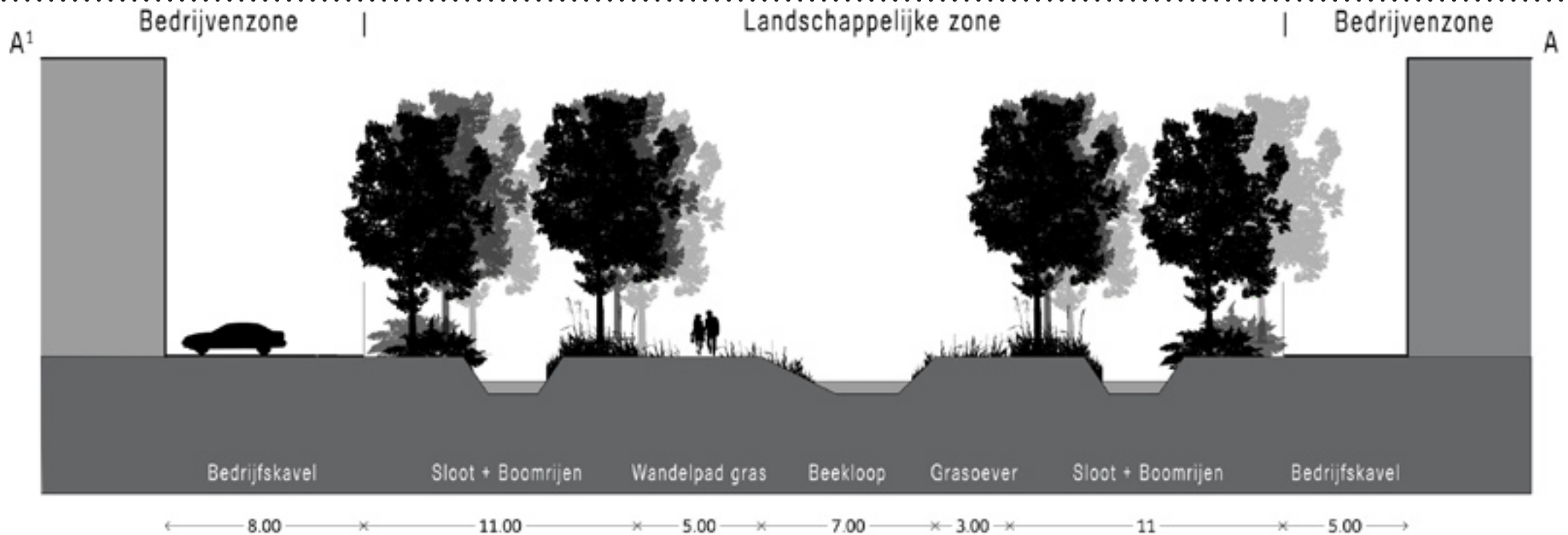
.

$$\text{wavy line} + \text{v} + \text{circle on a line} = 6$$

Integreer diverse functies met elkaar tot een eenheid

Conclusies en aanbevelingen

Zorg ervoor dat een route door een rand of gebied loopt

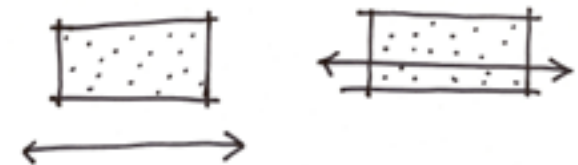

Conclusies en aanbevelingen

**Gebruik bestaande elementen.
Geef ze een nieuwe functie.**

**Zorg ervoor dat een route door
een rand of gebied loopt**

Conclusies en aanbevelingen

Zo

En zo

Laat de route slingeren in de rand. Het is spannend als hij af en toe het bedrijventerrein raakt.

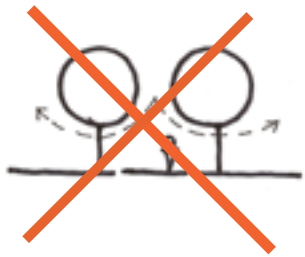
Conclusies en aanbevelingen

Zorg in de overgang van bedrijventerrein naar rand voor reliëf / niveauverschil, zodat je de rand apart beleeft.

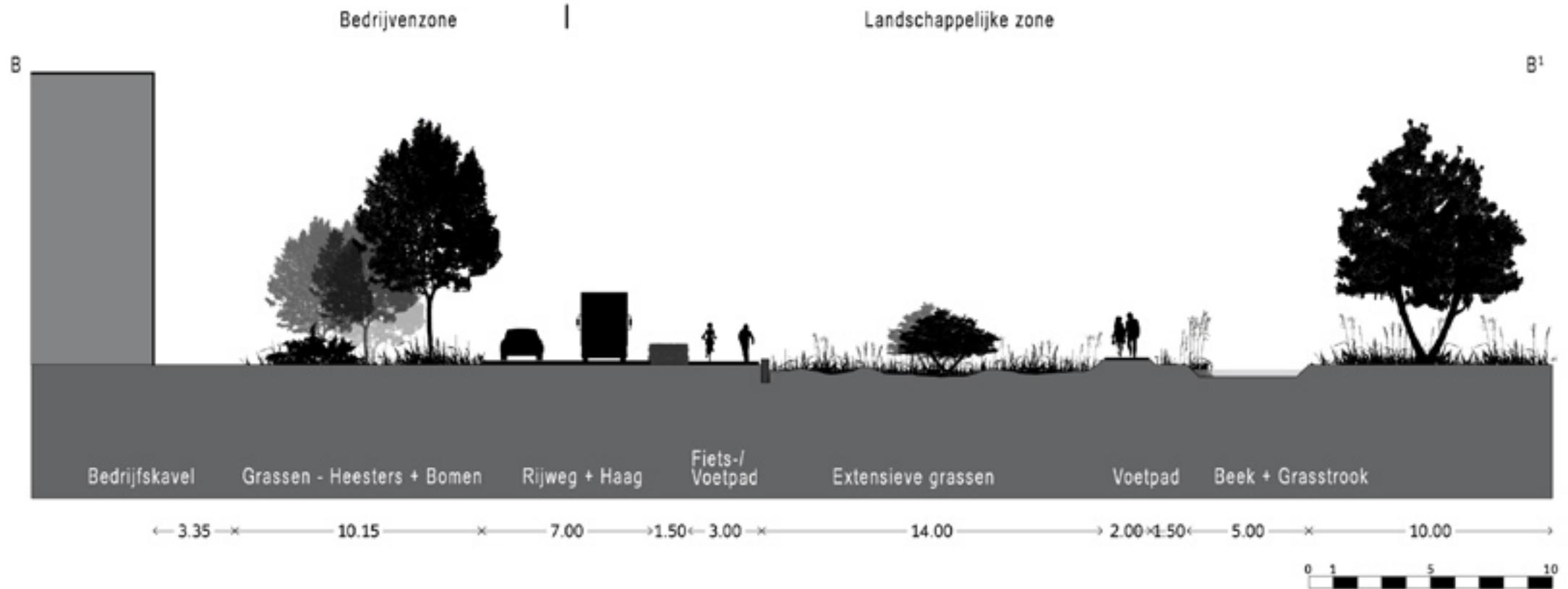

Conclusies en aanbevelingen

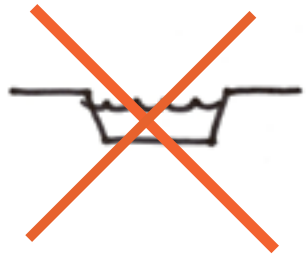
Zorg voor duidelijke begeleiding.
Zorg voor een begin- en eindpunt.

Conclusies en aanbevelingen

laat randen onderdeel uitmaken van een ecologische verbidingsstructuur

Conclusies en aanbevelingen

Gebruik ecologisch groen in plaats van bedrijfsgroen

Conclusies en aanbevelingen

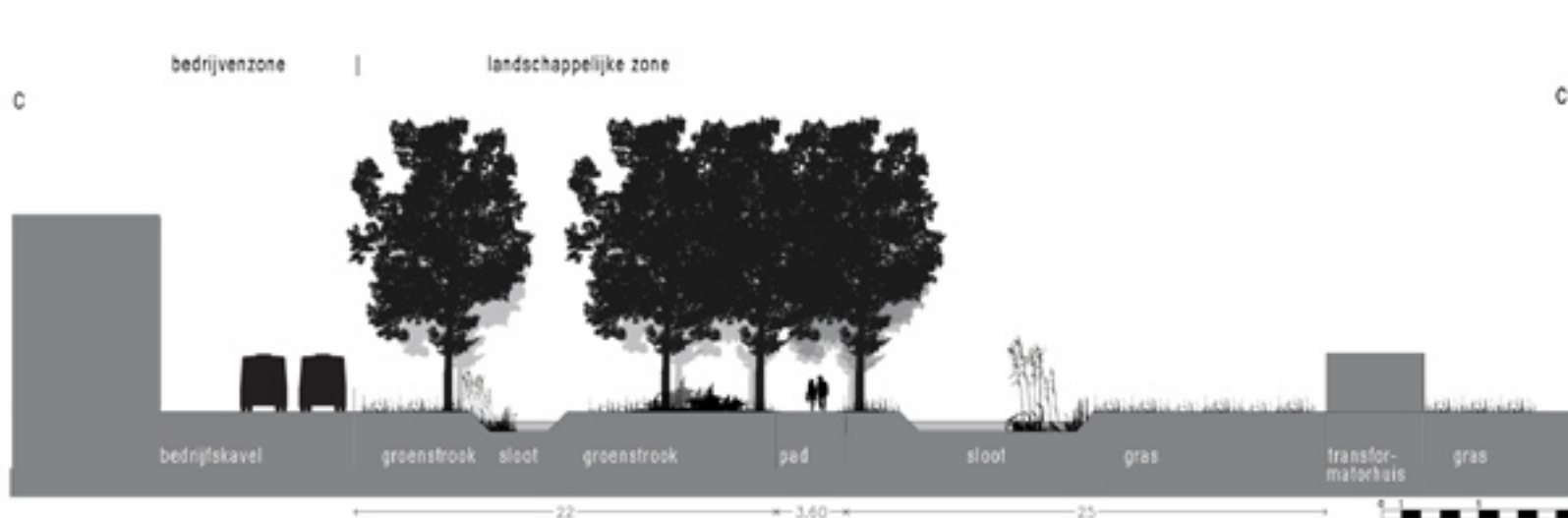

Geef een functie aan een gebied om de meerwaarde te vergroten

Conclusies en aanbevelingen

Geef een functie aan oude structuren. Dit vergroot de beleving en de meerwaarde.

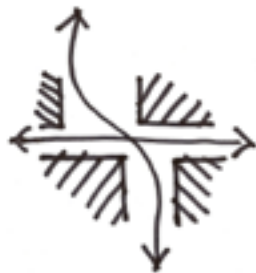
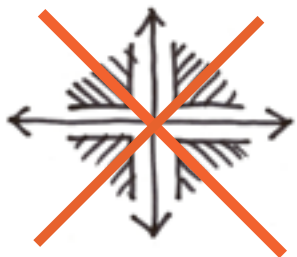
Conclusies en aanbevelingen

Zorg dat je elementen beleeft, geef ze eigen karakter en plaats informatieborden

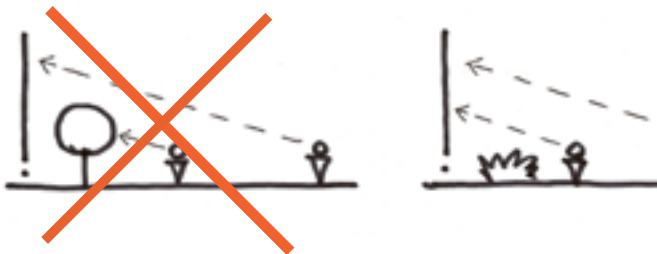
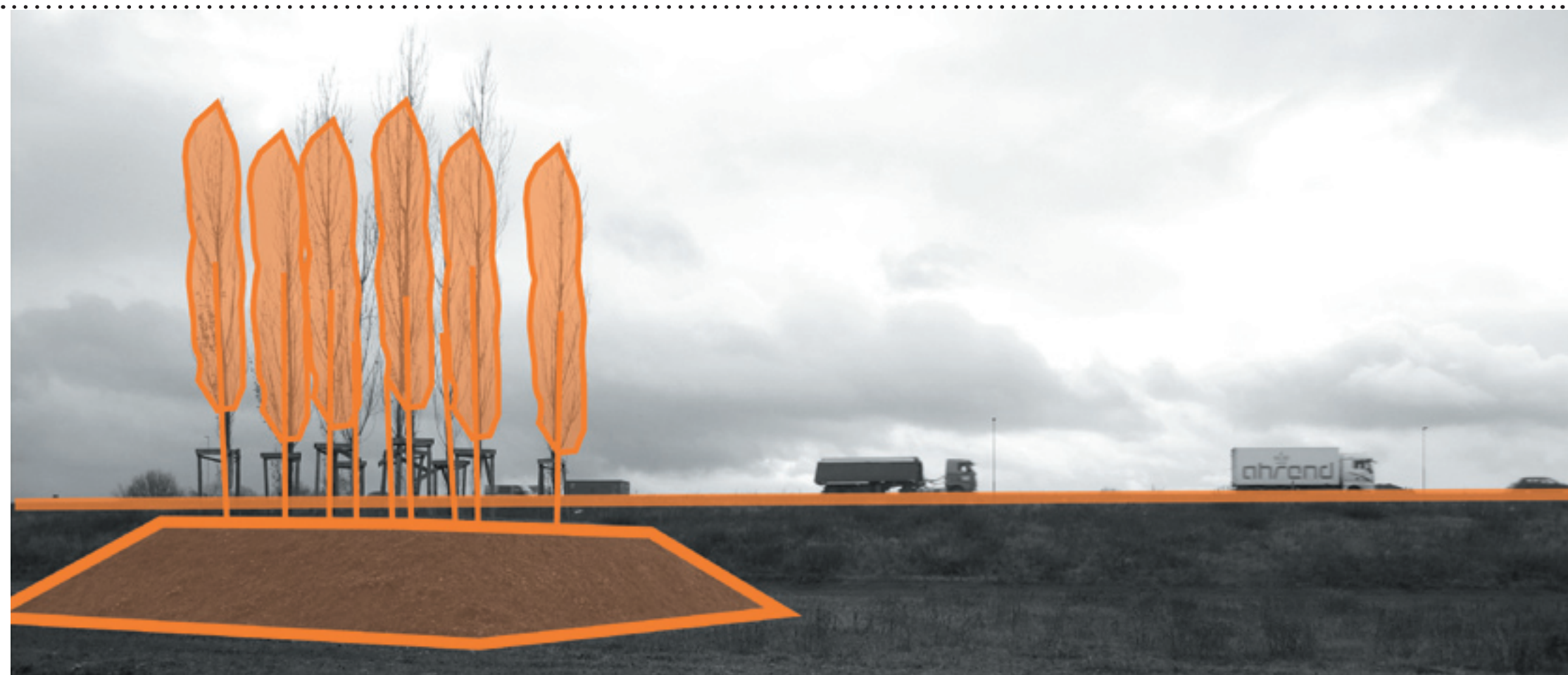
Conclusies en aanbevelingen

**Zorg voor een richtingverandering bij een knooppunt.
Dit zorgt voor afwisseling en spanning.**

Conclusies en aanbevelingen

Zorg voor zichtbaarheid van je herkenningstekens op zoveel mogelijk schaalniveaus

Vragen?